

A Hal-tértől a Liszt Ferenc-térig.

Jubiláló Zeneművészeti Főiskolánk pályafutása.

A negyven év körüli emberek még nagyon jól emlékezhetnek Budapest egyik régi nevezettségére, a Háltérre, ahol nyílt piacon árusították a kővér pontyokat, méteres csukákat hatalmas virágokat és ősles harsásokat. A Belvárosnak ez a része az Erzsébet-híd megépítése óta teljesen megváltozott. A plébánia templom, amely akkortájt a régi városházával együtt legkiemelkedőbb pontja volt annak a résznek, a terület feltöltése folytán szinte a mélységbe süllyedt. A régi patriárhális házak eltűntek, az alacsony fekvő halpiac helyén pedig magasra töltött kis parkocska kísérli megüldözni a levegőt. Aki a fővárosnak ezt a kis részét most látja, rá sem ismerne benne a régi Háltér ősdi házára, amelyek egyikében hajdan első otthonra talált Zeneakademiánk. Micsoda hatalmas ut a háromszobás kis helyiségből a Liszt Ferenc-téri hatalmas zenepalotáig! Szükség kezdett és küzdelmes évek sorozata után jutott idáig Zeneakademiánk.

Már létesülését is nagy harcok előzték meg. Szükségességét minden intelligens kultúrember belátta, de mégis nagy küzdelembe és hosszú évek propagandájába került, amíg a jövőbe látók terve megvalósulhatott. 1871-ben került szóba először a Zeneakadémia létesítése az országgyűlésen. Hiába sorakoztatta fel mellette az érveket Csergery Antal, a több-

zottság meghallgatott egy, legfeljebb két tételt s azután Erkel odaadott egy körülbelül hasonló nehézségű, de rendszeren könnyebb

kottát a vizsgázónak, hogy játsza le lapról. Aki nem tudta lejátszani, az már elbukott a felvételin. Aki azonban itt is megfelelt, azt azután Volkmann Róbert vette elő.

A nagyszerű zeneszerző leült a zongorához és eljátszott 4-5, esetleg nyolc taktust

öttször-hatszor egymásután. A vizsgázónak akkor le kellett ülnie a zongorához, eljátszani azt, amit Volkmann játszott és teljesen szabad folytatást csinálni hozzá. Akkoriban ugyanis a tehetség félreismerhetetlen jelének az improvizációs készséget tartották. Aki ügyesen folytatta a Volkmann kezdete témát, azt minden további nélkül felvették. Akivel azonban nem voltak megelégedve, annak Erkel Gyula irt fel nem számozott basszusokat a táblára s csak akkor vették fel, ha ezeket kielégítően harmonizálta. Az intézet növendékeinek egy része természetesen a felvételi vizsgákon is jelen volt. Ki a táblát törölte le, ki meg a lapolvasáshoz szükséges kottákat kereste elő. A növendékek és a tanárok között bizonyos családi viszony fejlődött ki, ami nem is csoda, mert hiszen az első évben 38, a másodikban 51, a harmadikban pedig 62 növendéke volt csak a Zeneakademiának.

A tanárok-lelküismeretes munkáját és a növendékek szorgalmát mi sem igazolja jobban, mint hogy a harmadik estendő végén a Vigadó kistermében nyilvános növendékhangversenyt is lehetett rendezni, amelyen három növendéknek: Aggházy Károlynak, Farkas Ödönnek és Szabados Károlynak a művei is előadásra kerültek.

A FEJLŐDÉS UTJÁN.

A szépen fejlődésnek indult és eredményesen dolgozó intézet nagy kulturális jelentőségét csakhamar mindenütt belátták s öt év múlva már elérkezett az idő, hogy a Zeneakadémia fejlesztéséről is beszélni lehetett. A kultuszminiszter Schlauch Lőrinc szatmári püspök elnöklésével egy igazgató tanácsot szervezett, amelynek az volt a feladata, hogy az intézet fejlesztésére vonatkozólag javaslatokat tegyen. Az igazgató tanács javaslatára az orgona, magánének, karének, magyar nyelv és paródia, továbbá az olasz nyelv tanítását is felvették a tantervbe s az új tantárgyak előadására Passy-Cornet Adélt, Pauli Richárdot, Koessler Jánost, Váradi Antalt és Palóczy Lipótot nevezték ki tanároknak. Közülük egyedül Koessler János áll ma is a Zeneművészeti Főiskola kötelékében.

Amikor idejött, elkezdett magyarul tanulni és magyarul is próbált beszélni a növendékekkel. Ezek azonban a keréketört magyar-

ságon nevetni kezdtek, ami oly rosszul esett Koesslernek, hogy azóta is mindig németül tanít. De mint tanár, rendkívül nagy tekintélyű és igen népszerű volt. Amíg karéneket tanított, a növendékek csak úgy törték magukat a karének-órák után s még az is eljárt az órákra, akinek semmi hangja nem volt. Volkmann halála után Koessler vette át a zeneszerzés tanítását is s ebben a minőségében sok kitűnő zeneszerzőt nevelt hazánknak.

Az igazgató tanács javaslatára csakhamar felállították a hegedű-tanszakot is, amelynek vezetését Huber Károlyra, H. Hubay Jenő édesatyjára bízták. Halála után csaknem egy évig Ridley-Kolme tanította ideiglenesen, majd sikerült hazahozni Hubay Jenőt, aki már édesatyja halálakor — 1885-ben — európai hírű hegedűművész és a brüsszeli kir. konzervatórium tanára volt. Hubay után egy évvel került Zeneakademiánkhoz Popper Dávid, akit az ujonnan létesített gordonka-tanszék tanárává neveztek ki.

MIHALOVICH KERÜL A ZENEAKADÉMIA ELÉRE.

Liszt halálával nagy veszteség és súlyos csapás érte a fiatal Zeneakademiát.

S minthogy a baj sohasem jön egyedül, Erkel Ferenc is lemondott, agg korára való hivatkozással, igazgatói állásáról. A vezetőség nélkül maradt Zeneakademiát ezután egyesítették az Országos Színészeti Iskolaival s a két intézet, mint „Országos Magyar Királyi Zene- és Színművészeti Akadémia” működött tovább. Talán ez volt még a bajban a szerencse. A két intézet vezetőjéül ugyanis Mihalovich Ödönt,

a Színészeti Iskola addigi igazgatóját nevezték ki. S Mihalovich volt abban az időben az egyetlen ember Magyarországon, aki a még mindig csak szerény keretek közt mozgó Zeneakademiából a mai hatalmas és világhíres intézetet ki tudhatta fejleszteni. Nagy szervező ereje, széles látóköre, rendkívüli műveltsége, továbbá fölülményes zenei tehetsége és tudása, mind alkalmassá tette erre a pozícióra, amelyre megfelelőbb embert keresve sem találhattak volna.

LISZT A KONFLISBAN.

Hosszu évek megfeszített és céltudatos munkájával nagygya és virágzóvá növelte Zeneakademiánkat.

A háltéri kis helyiségből már régen, 1879-ben, átköltözött a Zeneakadémia az Andrássy-utra.

Tan- és órarendje.

Az orsz. magy. kir. zeneakadémia 1879/80. évi tanfolyamának. A nagygu. közokt. miniszt. jóváhagyása mellett.

Nap	Liszt F. Tantárgy	Erkel F. Tantárgy	Volkmann R. Tantárgy	Ábrányi K. Tantárgy	Nikolits S. Tantárgy
Hétfő.		Zongora. III. IV. oszt. 10-12. Délelőtt.	Ószhangzat. Zeneszerzés. I. II. oszt. 10-12. Délelőtt. Ellenpontozat. Hangszerelés III. IV. oszt. 3-5. Délután.	Zen. Aesthetika. II. oszt. 9-10. Délelőtt.	Zenétörténelem. I. oszt. 2-3. Délután. Ellenpontozat. Hangszerelés. II. o. 3-4. Délután.
Kedd.	Zongora. Legmagasabb kíművelés. 5-7. Délután.	A magyar zene gyakorlati tárgyalása. III. IV. oszt. 9-10. Délelőtt.		Ószhangzat. Zeneszerzés I. oszt. 8-9. Délelőtt. Magyar prozódia vonatkozású magyar dalra II. o. 9-10. Délelőtt.	
Szerda.			Ószhangzat. Zeneszerzés. I. II. oszt. 10-12. Délelőtt.	Ószhangzat. Zeneszerzés. I. oszt. 3-4. Délután. Magyar prozódia vonatkozású magyar dalra. II. o. 4-5. Délután.	Zenétörténelem. III. oszt. 2-3. Délután. Ellenpontozat. Hangszerelés. II. oszt. 3-4. Délután.
Csütörtök.		Zongora. III. IV. oszt. 10-12. Délelőtt.			
Péntek.	Zongora. Legfelsőbb kíművelés. 5-7. Délután.		Ellenpontozat. Hangszerelés. III. IV. oszt. 10-12. Délelőtt.	Szépészet. II. oszt. 9-10. Délelőtt.	Zenétörténelem. II. oszt. 2-3. Délután. Ellenpontozat. Hangszerelés. 3-4. Délután.
Szombat.			S z ü n d o.		
Vasárnap.					
Órák száma.	4.	5.	8.	6.	6.

Összesen hetenként: 29 óra.

ség Simonyi Ernővel és társaival tartott. Az intézet létesítéséről szóló indítványt öt szótöbbséggel szavazták. A következő évi költségvetésbe ismét felvették a Zeneakadémia szükségletének tételeit s akkor nem kisebb emberek, mint Deák Ferenc, Heltay Ignác és Simonffy Kálmán küzdöttek az intézetért s Apponyi Albert gróf is Zeneakademiánk létesítésének érdekében mondotta e beszédét. A tételt megszavazták, de még két esztendőnek kellett eltelnie, hogy meg is nyílassák az intézetet.

Ideiglenes helyiségül Schwendtnert apát belvárosi plébános ajánlotta fel a plébánia Hal-tér 4. szám alatti házának második emeletét. Itt lakott Liszt Ferenc is az első emeleten. Neki is Schwendtnert engedett át néhány szobát. Amilyen szűkös és szegényes volt a helyiség, ugyanolyan volt az egész kezdet, amelyből zenekulturánknak ez a hatalmas fája kivirágzott. Az országgyűlés mindössze huszonkilencezer forintot szavazott meg a Zeneakadémia évi fenntartási költségére s egy évvel később Zsedényi Ede indítványára még ebből az összegből is töröltek 8360 forintot, ami az intézet létét fenyegette. Ekkor boldogult királyunk, I. Ferenc József sietett a Zeneakadémia segítségére és a királyi udvartartásnak művészeti célokra szánt alapjából utalta ki a szükséges összeget.

AZ ELSŐ TANÁROK.

Amikor Zeneakademiánkat 1875 november 14-én Trejort Ágoston kultuszminiszter, Tanárky Gedeon államtitkár, Podmaniczky Frigyes báró, Karácsonyi Guidó gróf, Augusz Antal báró, Zichy Géza gróf, Apponyi Albert gróf, Festetics Leó gróf, Simonffy Kálmán, Schwendtnert apát, Barlay Ede, Engeszei Mátyás és több más hivatali és művészeti előkelőség jelenlétében megnyitották, az intézetnek csak három rendes, egy rendkívüli és egy segédtanára volt. Ezek: Liszt Ferenc, aki egyúttal az intézet elnöké is kinevezetett. Erkel Ferenc, akit az igazgatói teendők ellátásával is megbíztak, Volkmann Róbert, a világhíres zeneszerző, idősb Ábrányi Kornél és Nikolits Sándor. A programmba egyelőre csak az összhang-dallam, ellenpont, elméleti-és-gyakorlati zeneszerzés, hangszerelés, egyházi zene, a magyar zene sajátosságai, zenetörténet, zenesztétika és zongorajáték tanítását vették fel. Az oktatás módszerének a kidolgozását és a tananyag végleges megállapítását akkor még a jövő tapasztalataira kellett bízni.

A FELVÉTELI VIZSGÁK ÉS AZ ELSŐ NÖVENDEK.

A felvételi vizsgák meglehetősen patriarálisak voltak. Szabados Béla, Zeneművészeti Főiskolánk nagynevű tanára meséli, hogy amikor ő tett felvételit 1880-ban, minden különösebb bürokratikus formáság nélkül vizsgálták meg a jelentkezők képességeit. A bizottság tagjai Erkel Ferenc, Kollmann Róbert és Erkel Gyula voltak. Erkel Ferenc játszott valamit zongorán a jelentkezővel. Nem etudot, hanem szabadon választott darabot játszottak a jelöltek, rendszeren Clementi-sonátát, ritkábban egy-egy könnyebb Beethoven vagy Mozart-sonátát, esetleg más darabot. A bi-

itt rendezték be Erkel Ferenc lakását s éjszakánként ide-odagött a hagyományos egyfogatu bérkocsi is, amelyben Liszt Ferenc ült, egyik kezében égs gyertyát tartva, a másik-
kal meg valamilyen kottát lapozgatva. A „minden idők legnagyobb zenésze” ugyanis hajlott korában sem vonult vissza a társaságos élettől, amely meglehetősen sok idejét elrabolta. Ezért az egyedüllet minden percét ujjabb, vagy még kevésbé ismert szerzemények tanulmányozására használta fel s még a kocsiban is kottát olvasott gyertyafény mellett.

A NAGY FEJLŐDÉS KORA.

Az Andrássy-ut és Vörösmarty-utca sarkán levő helyiségben fejlődött Zeneakademiánk igazán azzá a hatalmas zenei intézménnyé, amely annak idején Apponyi szeme előtt lebeghetett, amikor szűzbeszédét elmondotta. Mihalovich éles szeme mindig megtalálta a legalkalmasabb embert a megfelelő tanszékre. A tanároknak a kiválósága azután nemcsak az eredményes oktatáson látszott meg, de az intézet tekintélyét is megalapozta.

Pedig maguk között a tanárok között csak kevés tekintélyt hajhászó ember akad, igaz, hogy legtöbbjének szüksége sem volt erre. Tudásuk és pedagógiai érzékük biztosította a tekintélyüket is. Mindazonáltal volt közöttük egy tanár, aki jelentős tudása és zenei kiválósága dacára sem tudott a növendékeknek imponálni. Órái alatt zajongtak, rendetlenkedtek. Mihalovich Ödön segíteni akarván rajta, az egyik órára felküldte Moravcsik Gézát, hogy csináljon rendet. Moravcsik nyugodtan elmagyarázta a növendékeknek, hogy a viselkedésük milyen helytelen s megmondta azt is, hogy a rendetlenkedőket ki fogják zárni az intézetből. Néma csend fogadta a szavait. Ugy látszott, a rend és fegyelmének a tanárnak az óráin is helyreáll. De alig hogy Moravcsik kiment, a tanár nevetve fordult a növendékekhez:

— Na, ugy-e most megijedtek? A felharszó derűtség mutatta, hogy mennyire nem ijedtek meg a növendékek s bizony nem az illető tanáron mult, hogy órái alatt ezentul nagyobb rendezavarások nem fordultak elő.

A munkafegyelm és munkaszeretet otthonos volt az egész intézetben. Lelkiismeretesen dolgoztak a tanárok, szorgalmasak voltak a növendékek s az együttműködés eredménye zenekulturánk mai fejlettsége lön. Mihalovich igazgatói működésének már első másfél évtizedében nemcsak a külföldi nagy konzervatóriumokhoz tette hasonlóvá Zeneakademiánkat, hanem sok tekintetben felül is multa azokat. Amióta a két intézet 1893-ban ismét különvált és Mihalovich kizárólag a Zeneakademiának szentelhet minden idejét, első zenei intézetünk világhíressé vált és külföldről is számos tanítvány jelentkezett, hogy tehetségét ott köszörüljék ragyogóvá.

A LISZT FERENC-TÉR

A múlt század végén már minden hangszert tanították a Zeneakademián az elemi foktól a legmagasabb kiképzésig s a növendékek száma 520-ra emelkedett. Szűk lett az Andrássy-uti hajlék is. Megépítették a Liszt Ferenc-téri gyönyörű zenepalotát, ahol végre harminckét estendő után méltó hajlékot talált az intézet.

A fejlesztés nagy munkája már befejeződött. Az eredményes oktatáson kívül csak az volt Mihalovich főgondja, hogy az intézet magas színvonalát, ha lehet, még jobban emelje és a haladó korral lépést tartson, s ez sikerült is neki. A forradalom vihara elsöpörte ezt az érdemes művészt az intézet éléről. A kommunizmus után nagy örömmel és diadalal vissza akarták hozni, de ő hajlott korára hivatkozva a jól kiérdemelt nyugalomba ment. Szelleme azonban ott van az intézetben, amelyet ő tett igazán nagygya. Hubay Jenő az ő vezérő eszméi szerint, nem kisebb hivatottsággal vezet tovább, az ujjabb Zeneművészeti Főiskola címet kapott intézetet és biztosítja azokat az eredményeket, amelyeket Mihalovich vezetése alatt a Zeneakadémia elért.